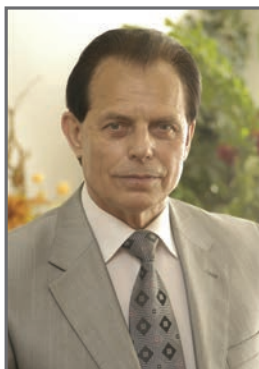

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КООПЕРАТИВНО-ТОРГОВИЙ
УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ (МОЛДОВА)
ЧЕНСТОХОВСЬКИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)

МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТИ

**присвяченої пам'яті першого ректора
Національної академії статистики, обліку та аудиту,
доктора економічних наук, професора,
заслуженого економіста України**

**Івана Ісаковича
ПИЛИПЕНКА**

Київ, 17 жовтня 2022 р.

УДК: 330.3+316.4](477)(082)
С 83

Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, «Інформаційно-аналітичне агентство», 2022. 502 с.

ISBN

Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції містять тези доповідей, повідомлень та виступів її учасників, у яких викладено наукові результати аналітичного осмислення сутності сучасних проблем модернізації соціально-економічного, гуманітарного, освітнього, наукового простору та перспектив розвитку України.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів економічних та соціально-гуманітарних спеціальностей.

Адреса оргкомітету конференції:
Україна, 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1
тел.: (044) 486-15-02
e-mail: info@nasoa.edu.ua

Відповідальність за зміст представлених матеріалів несуть автори. Організаційний комітет залишає за собою право на літературне редагування та відмову від друкування тез у разі виявлення плагіату, невідповідності вимог оформлення, спрямованості програмним питанням заходу.

ISBN

УДК: 330.3+316.4](477)(082)

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

Момотюк Л. Є. – д. е. н., професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Заступник голови:

Бондарук Т. Г. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту

Члени редакційної колегії:

Пархоменко В. В. – к. е. н. доцент, декан фінансово-економічного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Гаврилюк Т. В. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Мотузка О. М. – к. е. н., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, завідувач редакційно-видавничого відділу Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Горобець О. О. – к.е.н., директор бібліотеки, заступник завідувача редакційно-видавничого відділу Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Відповідальний секретар редакційної колегії:

Мельничук І. О. – старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ15

Zavatki T., Fuior E.

Fiskal Planning As a Mechanizm for Reducing Fiscal Obligations15

Аразов Н.

Фінансові інвестиції: сутність та зміст21

Артем'єва І. О.

Вивчення клієнтів комерційних банків за допомогою методів Big Data ..24

Білоцерківець В. В.

Фіскальна політика як макроекономічний інструмент управління стратегічним розвитком національної економіки: імперативи ковідного та постковідного світу27

Безпалько Л. І.

Вплив інвестиційної діяльності на рівень забезпечення фінансової безпеки30

Богріновцева Л. М.

Перспективи розвитку співпраці банків та страхових компаній на фінансовому ринку України35

Бондарук Т. Г., Бондарук О. С.

Ризики та джерела загроз економічній безпеці держави41

Васильців Т. Г., Куницька-Іляш М. В., Шопська Ю. К.

Проблемні аспекти реалізації інструментів забезпечення фінансової безпеки стратегічних галузей та секторів економіки України46

Власюк Н. І.

Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку51

Вовчак О. Д., Андрейків Т. Я.

Функціонування банків в умовах сучасних загроз і викликів55

Гамов М. В.

Ризики глобальної рецесії в прогностичних оцінках
перспектив економічного розвитку: історичні паралелі58

Головко Д. В.

Напрями вдосконалення системи соціального страхування в Україні ...64

Голубова Г. В.

Фіскальні ризики для України в умовах війни69

Дишлевий Р. В.

Особливості застосування моделі VAIC™
при оцінці інтелектуального капіталу75

Дорощук О. В.

Національні цифрові валюти як інноваційний інструмент
розвитку фінансового сектору79

Дудченко В. М.

Проблеми розвитку міжнародної економіки в умовах глобалізації85

Завгородня О. О.

Напрями та інструменти бюджетно-податкового стимулювання
інноваційного розвитку економіки України88

Заїчко І. В., Заїчко В. І.

Фінансова безпека як категорія національної економіки94

Закревська О. Ю., Ровська О. М.

Оподаткування як головний елемент державного менеджменту99

Залюбовська С. С.

Макроекономічна ситуація в умовах війни101

Іванова А. О.

Світовий досвід державного медичного страхування
та можливості його застосування в Україні105

Іващенко О. А.

Інструментарій бізнес-аналітики в ризик-менеджменті глобальних
ланцюгів поставок в умовах VUCA нестабільності110

Ігнатенко В. К.

Вплив воєнного стану на розвиток малого бізнесу в Україні114

*Завгородня Олена Олександрівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління,
Український державний університет науки і технологій*

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Необхідність форсованого відновлення відтворювального потенціалу й фронтальної авангардизації економіки України в надскладних умовах воєнного та повоєнного стану передбачає істотне посилення ролі держави як суб'єкта довгострокової стратегії розвитку та провідного регулятора процесів інноваційного капіталотворення.

Слід відзначити, що системотворення національної економіки на інноваційних засадах апіорі обумовлює обмеженість та функціональну неповноцінність ринкових механізмів як автоматичних регуляторів макроекономічної динаміки [1, с. 321-328]. Це пояснюється низкою причин, найбільш вагомими серед яких є:

- ✓ усвідомлення суспільного значення інновацій, їх місця й критичної ролі в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку із відповідним узвищенням інноваційних інтересів до загальнонаціонального рівня;
- ✓ актуалізація проблем планомірності, пропорційності, збалансованості та синхронізації розвитку різних складових інноваційного потенціалу, ланок інноваційного процесу та структурних блоків національної інноваційної системи, їх технологічної сумісності (норми, стандарти, регламенти, вимоги безпеки тощо) та функціональної компліментарності;
- ✓ значні витрати ресурсів при поступальній розбудові НІС, і надзвичайно масштабні ресурсні потреби при реалізації прискореного варіанту її розвитку, що не можуть бути задоволені без залучення суспільних фінансових ресурсів;
- ✓ неможливість ефективного функціонування НІС без включення в інноваційні процеси суспільного сектору економіки (насамперед, фундаментальної науки, соціальної сфери) та поміркованої

демонополізації науково-технічних здобутків, що може бути досягнута лише поза ринковими процедурами;

- ✓ наявність чисельних проблем неекономічного характеру, успішне розв'язання яких не можливе без участі держави (наприклад, конституювання правил економічної гри за умов розпливчатості прав інтелектуальної власності й відповідного захисту інтелектуально-інформаційного продукту та інноваційних благ);
- ✓ лобіювання стратегічних національних інтересів у світ-системі та її регіональних осередках; трансляція в суспільну свідомість ціннісних установок, адекватних реаліям постіндустріалізму, створення позитивного соціального іміджу науковців та інноваторів, тощо).

У найбільш загальному випадку, сфера діяльності держави – координатора та регулятора інноваційних процесів охоплює:

- ✓ прогнозування та презентація суспільству альтернативних варіантів інноваційних метаморфоз технологічної структури національної економіки, організація процедури їх суспільної експертизи;
- ✓ визначення в діалозі із суспільством стратегічних пріоритетів й напрямів розвитку національної економіки;
- ✓ комплексний стимулюючий вплив на розвинені фактори національної конкурентоспроможності та інноваційного розвитку;
- ✓ підтримка різноманіття форм господарської діяльності, посилення та захист ефективної конкуренції із врахуванням неоднозначного впливу монополій на НТП та інноваційний розвиток;
- ✓ створення комфортної екосистеми та ландшафту можливостей для інноваційної діяльності, функціонування самоорганізаційних ринкових механізмів та спеціалізованих самоврядних громадянських інституцій [2, с. 189-198];
- ✓ формування інноваційної інфраструктури, підтримка й розповсюдження прогресивних форм наукового співробітництва, інноваційного підприємництва та кооперації в інноваційній сфері, заохочення альянсових та кластерних інноваційних ініціатив економічних суб'єктів;
- ✓ сприяння продукуванню фундаментального знання, розробці та дифузії *високих (передових), критичних і стратегічних* технологій [3, с. 313];
- ✓ соціальний захист науковців та інноваторів – забезпечення їм гідного рівня життя й суспільного статусу, зміцнення соціальної

- платформи НІС, насамперед розширене відтворення патріотично-орієнтованого високопрофесійного людського капіталу;
- ✓ регулювання міжнародних аспектів інноваційної динаміки, у т.ч. створення передумов для конвергенції НІС із інноваційними системами інших країн, стимулювання міжнародної науково-інноваційної кооперації, розумний протекціонізм по відношенню до вітчизняних товаровиробників high-tech продукції;
- ✓ визначення реальних можливостей отримання додаткових переваг і максимізації вигоди від міжнародного трансферу науково-технічних знань і технологій, від міграції та циркуляції науково-технічного персоналу без ущемлення стратегічних національних економічних інтересів розвитку та загроз національній безпеці;
- ✓ формування національної інноваційної ідеології та розвиток інноваційної культури, що забезпечують сприйнятливість суспільства до нових ідей, його готовність і здатність підтримувати й реалізовувати нововведення у всіх сферах суспільного життя;
- ✓ заохочення та суспільна підтримка інноваційних ініціатив економічних суб'єктів, надання їх відповідних бюджетно-податкових та кредитних преференцій.

Активізації керованої суспільними інтересами інноваційної діяльності – завдання системного характеру, що потребує державної активності за багатьма напрямками. Загалом усі регуляторні заходи за сферою та типом втручання доцільно об'єднати у дві групи. У першій мають бути сконцентровані заходи з централізованого управління коопераційними й інтеграційними процесами в науково-технічній та інноваційній сферах, що охоплюють та «парасольково» захищають сегменти НІС і проєкти з впровадження піонерних інновацій стратегічного загальнонаціонального значення. Відомо, що останні з об'єктивних причин (значні ресурсні потреби, підвищений ризик, потужні екстерналії) є надзвичайно залежними від зовнішнього фінансування. І надавати його може й повинна держава – носій стратегічних національних інтересів, що опікується посиленням національної безпеки та міжнародної конкурентоспроможності країни і не має допустити сторонніх (нерезидентів) до потенційних протоструктур майбутнього, носіїв монопольних конкурентних переваг, потужних джерел інтелектуальної та технологічної ренти.

За результатами аналізу світового досвіду захисту стратегічно важливих секторів економіки та високотехнологічних галузей промисловості від чисельних внутрішніх і зовнішніх загроз виявлено, що найбільш ефективними є превентивні заходи, а саме: а) визначення на основі світових

стандартів і законодавче встановлення мінімальних квот відповідних бюджетних видатків, надання їм статусу захищених статей, що апріорі унеможлиблює фінансування за залишковим принципом; б) встановлення відповідальності за недотримання вимог бюджетного законодавства щодо фінансування захищених статей бюджету; в) розробка, прийняття якісне та цільове виконання програмно-цільового бюджету розвитку, у межах якого виокремлюється стаття “державні закупівлі високо- та середньовисокотехнологічної продукції, зокрема вітчизняної”.

- ✓ Доходи бюджету розвитку можуть формуватися як знеособлено, тобто як перерозподілена на його користь частка сукупних доходів бюджету, так і цільовим шляхом. “Закріплені” за ним доходи доцільно формувати із наступних джерел: прибутки від приватизації об’єктів державної власності;
- ✓ частина рентних доходів держави як власника природних ресурсів (землі, покладів корисних копалин, природних та рекреаційних зон);
- ✓ цільові державні інноваційно-інвестиційні позики, які доцільно розміщати серед заможних українських громадян та фірм-трейдерів, використовуючи добровільно-примусові механізми;
- ✓ добровільні внески і пожертвування резидентів, у т.ч. кошти зацікавлених економічних суб’єктів, які залучаються в якості виконавців державних замовлень до стратегічної програми пріоритетного державного інвестування;
- ✓ прямі цільові довгострокові кредити Національного банку, а також частина його прибутків;
- ✓ кошти від амністії тіньових капіталів;
- ✓ невикористана на інвестиційні цілі частина прибутку казенних підприємств, репарації, тощо.

У другій групі регуляторних заходів об’єднуються заходи переважно непрямого впливу, орієнтовані підвищення якісних характеристик наявної відтворювальної та технологічної структури національної економіки, їх здатності та готовності стати епіцентром генерації інноваційних ідей, запитів і пропозицій. Це передбачає, з одного боку, збільшення для економічних суб’єктів втрат від інноваційної пасивності, спонукання їх відхилятися від усталеної траєкторії руху та обирати шлях інноваційного розвитку. Насамперед, йдеться про сили конкуренції і будь-які інші загрози самовідтворенню, зокрема стандарти якості й вимоги споживачів, що змушують розглядати інноваційність як категоричний імператив виживання і самозбереження. А з іншого, – посилення за інших рівних

умов порівняльних переваг інноваційного вибору економічних суб'єктів, фінансове стимулювання будь-яких індивідуальних чи колективних інноваційних ініціатив та проєктів.

Підвищенню абсолютного та відносного рівня валових інвестиційних видатків за прискореного зростання їх інноваційної частки сприятиме застосування наступних бюджетно-податкових інструментів: а) диференціація ставок оподаткування прибутку залежно від напрямку діяльності підприємства, характеру та цілей його використання, зокрема запровадження пропорційних і прирістних податкових знижок на проведення НДДКР і впровадження податкового кредиту на приріст інвестиційних видатків; б) встановлення пропорційної залежності між розміром ставки оподаткування комерційних банків і частки довгострокових інвестиційних кредитів в їх «кредитному портфелі», в) контроль інноваційної якості інвестицій казенних підприємств і підприємств, співвласником яких є держава; г) державні закупівлі вітчизняної високо- та середньовисокотехнологічної продукції; д) тарифна ескалація; е) легітимізація вимог щодо граничного вмісту місцевих компонентів у продукції, що реалізується на внутрішньому ринку.

Фінансову підтримку суб'єктів інноваційної діяльності, нововведених яких мають модифікаційний характер і спираються на вже сформовані відтворювальні контури й їх фінансові потоки, доцільно здійснювати або через систему різноманітних пільг. Апостеріорних (наданих за фактом отримання кінцевого результату) для підприємств, що впроваджують продуктивні інновації, та апіорних, актуальних для тих, хто впроваджує процесові інновації. Звісно, що надання будь-яких пільг має супроводжуватися контролем та жорсткими санкціями за їх нецільове використання.

Водночас при розробці та реалізації проактивної бюджетної політики в умовах жорстких ресурсних обмежень і звуженої податкової бази слід враховувати, що рівень інноваційної активності економічних суб'єктів виявляється є доволі чутливим саме до загальних умов, а не рівня оподаткування (рис. 1). Суб'єктам інноваційної діяльності не байдужі його стабільність, прозорість, простота процедури оподаткування, зокрема загальна кількість податків і зборів, що підлягають сплаті, сукупні витрати часу, необхідні для адміністрування податків, оформлення податкової звітності та “спілкування” із податковими органами, корумпованість останніх. Тоді як рівень(ставка) оподаткування для інноваторів, від початку орієнтованих на отримання надприбутків, не є істотною перешкодою. Це підтверджується присутності в ТОП-12 світових інноваційних лідерів країн із доволі високим рівнем оподаткування (Швеції та Німеччини, в

яких середня агрегована ставка оподаткування бізнесу становить 49%, Нідерландів – 41%, КНР – 59,2%, Франції – 43%) [4].

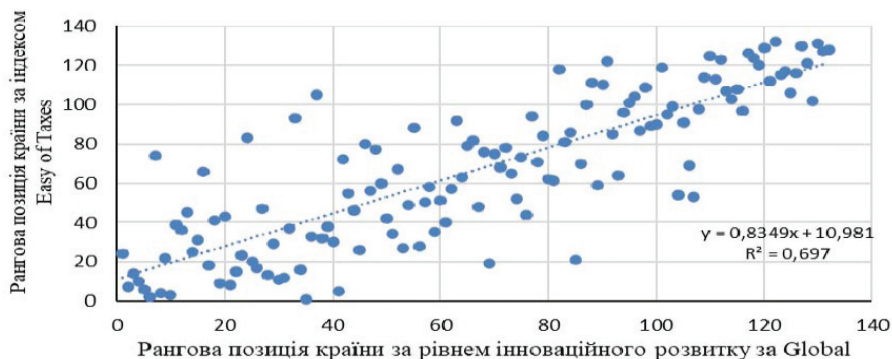

Рис. 1. Проста кореляція між глобальним індексом інновацій та індексом сприятливості податкової системи для провадження бізнесу, 2021 р.

Розроблено автором за [4-5].

Тривалий світовий досвід дозволяє стверджувати, що використання зазначених бюджетно-податкових важелів у контексті реалізації національної стратегії розвитку, у підсумку сприятиме поживавленню кон'юнктури внутрішнього ринку інноваційної продукції, формуванню у суспільстві позитивних інноваційних очікувань, мотивацій і орієнтацій із відповідним розгортанням мультиплікативно-акселераційної хвилі прогресивних технологічних змін.

Список використаних джерел

1. Цифровий вимір інноваційно-інформаційної економіки: монографія / Тарасевич В.М., Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедєва В.К. та ін.; за ред. В.М. Тарасевича: Дніпро: ПМП «Економіка», 2021. 448 с.
2. Краус Н.М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 492 с.
3. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. Л.І. Федулової. К.: Основи, 2005. 552 с.
4. Business Enabling Environment (BEE). World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment/doing-business-legacy> (дата звернення 02.10.22)

Наукове видання

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТИ**

**МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**присвяченої пам'яті першого ректора
Національної академії статистики, обліку та аудиту,
доктора економічних наук, професора,
заслуженого економіста України**

**Івана Ісаковича
ПИЛИПЕНКА**

Комп'ютерна верстка – Грищенко І. О.

Підписано до друку 07.12.2022. Формат 60х84^{1/16}.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум.- друк. арк. 34,75. Обл.-вид.арк. 39,25.
Тираж 100 прим. Зам. № 00.